14: Petře, nejdražší příteli, kožich si ponechej na mou památku (jde o Petra z Mladoňovic) – 15 *pane Henrichu Lefl:* Jindřich Lefl z Lažan; *z dobrodienstvie* za dobrodiní – 16 *pane Lideři s paní Margretú:* osoby blíže neznámé – 17 *s panem Škopkem:* Jindřich Škopek z Dubé; *s Mikeskú:* podle Palackého jde o zetě Husova přítele Václava češíře – 19 *mistře Křišťane:* Křišťan z Prachatic; *mistře Martínku:* Martin z Volyně – 20 *mistře Mikuláši:* Mikuláš z Miličína; *kněže Petře králové:* asi Petr, kaplan královny, později farář v Metličanech – 21 *kněže Havlíku:* Havlík, nástupce Husův v Betlémské kapli – 22 *ustavični u boží pravdě* stálí, vytrvalí v boží pravdě

Poznámky ediční

Soupis dochovaných Husových děl, jejich vydání a starší literatury o Husovi podal F. M. Bartoš, Literární činnost mistra Jana Husi, Praha 1948. České spisy vydal souborně K. J. Erben, Mistra Jana Husi sebrané spisy české 1-3, Praha 1865-1868. Údaje o edicích lat. spisů v. v Bartošově Literární činnosti a v Dějinách české literatury I, Praha 1959, s. 227. Překlady lat. spisů do češtiny vydával od r. 1904 M. Svoboda s komentáři V. Flajšhanse ve sbírce Mistra Jana Husi sebrané spisy.

Základním dílem o Husovi je monografie V. Novotného a V. Kybala, M. Jan Hus, Život a dílo (Život a učení) v 5 sv., Praha 1919-1931. O Husově době srov. F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, Praha 1947. Husův význam shrnul Z. Nejedlý, Hus a naše doba, Praha 1919 (nově 1946 a 1952). Obsáhlé zhodnocení Husa podali nejnověji M. Machovec, Husovo učení a význam v tradici českého národa, Praha 1953, a R. Kalivoda, Husitská ideologie, Praha 1961. Široce založený pokus o Husovu obranu z katolického hlediska podal Paul de Voogt, Hussiana, Lovaň 1960 a L' hérésie de Jean Hus, t. 1960.

Od r. 1959 vychází v ČSAV kritické vydání celého díla Husova.

Promluva při determinaci Válava ze Sušice

Jediný rukopis lat. textu v pražské UK X C 3, fol. 158b-159b. Husovo autorství rozpoznal a text vydal B. Ryba, LF 71, 1947, 3-7; nejnověji vydala A. Schmidtová, M. Jan Hus, Universitní promluvy, Praha 1958, s. 51-54. Český překlad B. Ryby zde otištěn poprvé.

Betlémská kázání

Husova Betlémská kázání vydal z rkpu Muz. XVI F 4 *(M)* a z rkpu pražské UK III B 20 *(K)* v pěti částech V. Flajšhans, Mag. Io. Hus Sermones in Bethlehem 1410-1411, Věstník KČSN 1938, č. 3 (1), 1939, č. 1 (2), 1940, č. 1 (3), 1941, č. 1 (4), 1942, č. 1 (5) a 1945, č. 3 (6-indices). – Český překlad vybraných částí vydala A. Císařová-Kolářová, Betlémské poselství, sv. 1 a 2, Praha 1947. – K interpretaci českých slov srov. Fr. Ryšánek, Kritické a exegetické příspěvky k českým spisům M. Jana Husi, LF 79, 1956, 209-218. – Z nové literatury: F. M. Bartoš, Dvě studie o husitských postilách, Rozpravy ČSAV, 1955; E. Kamínková, Husova Betlémská kázání a jejich dvě recenze, Rozpravy ČSAV (v tisku).

– (Kázání na druhou neděli po Zjevení páně)

Rkp *K*, fol. 63b-64a; Flajšhansovo vyd., část 2, s. 212-214. Český překlad z výboru A. Císařové-Kolářové, sv. 2, s. 170-175 upravil a poznámkami opatřil A. Molnár.

– (O škodlivosti opilství)

Výňatek z kázání na čtvrtek 4. prosince 1410 v rkpe *M*, fol. 290a-291a; v rkpe *K*, fol. 24b-25b; Flajšhansovo vyd., část 2, s. 7-9. Český překlad z výboru A. Císařové-Kolářové, sv. 2, s. 262-266 upravil a poznámkami opatřil Zd. Tyl.

21 z tebe] zſebe *K*, zbe *M (srov. vysvětlivku)* – 43-44 sakrózy nalévá a traňky *Ryš (v cit. studii s. 210 – tam i starší výklady)*] ſaknozy nalewa a trnky *M* – 47 umrtví] wmrtwy *M*

– (Proti přepychu v šatstvu a v účesech)

Výňatek z kázání na 3. neděli adventní v rkpe *M*, fol. 304a; v rkpe *K*, fol. 37a; Flajšhansovo vyd., část 2, s. 66. Český překlad z výboru A. Císařové-Kolářové, sv. 2, s. 115-116 upravil a poznámkami opatřil Zd. Tyl.

13 zastaví] ſtaſtawy *M*

Prosloy při nastoupení v úřad rektora

Jediný rukopis lat. textu byl Leningradský Lat. I Q 182, fol. 5a-9a, ale byl zničen ve Varšavě r. 1943. Vydal F. M. Bartoš, Jihočes. sborník hist. 10, 1937, s. 6-10; A. Schmidtová, M. J. Hus, Universitní promluvy, Praha 1958, s. 21-25 *(Sch)*. Český překlad: E. Stein, M. Jan Hus jako universitní rektor a profesor, Praha 1948, s. 18-26; zde převzat po úpravách B. Ryby.

41-45 cožpak... v rozšafnosti jasnost?: numquid... claritatem in discrecione?] umquid... claritatem in discrecione *Sch* – 48 přidáváš: adicis] addicis *Sch*

Kázání k výročnímu dni úmrtí Karla IV.

Rukopisů lat. textu je mnoho; výčet podal F. M. Bartoš, Literární činnost M. J. Husi, Praha 1948, s. 57 a A. Schmidtová, M. J. Hus, Universitní promluvy, Praha 1958, s. 236. Vydání: Monumentorum Ioannis Hus pars II, Norimberk 1558, fol. 40a-42a a A. Schmidtová v uv. kn. s. 119-130; tam na s. 237 uvedeny starší překlady. Nově přeložil E. Stein, M. Jan Hus jako universitní rektor a profesor, Praha 1948, s. 74-89; z jeho překladu zde otištěna po úpravách B. Ryby střední část kázání (s. 81-86; ve vydání Schmidtové na s. 123-126).

Kvodlibet

Lat. text v rkpe Muz. V C 42, fol. 1a-54b (jediný úplný) a v několika částečných zápisech (srov. v edici Rybově s. XII-XIII). Lat. text vydal B. Ryba, Mag. Ioh. Hus Quodlibet, Pragae 1948. Český překlad několika úryvků otiskuje E. Stein, M. Jan Hus jako universitní rektor a profesor, Praha 1948, s. 15-17 a 103-120. – Zde nově přeloženy ukázky, odpovídající ve vydání lat. textu s. 2-3; 52; 54-55; 84-86; 216-218; přeložil B. Ryba.

O šesti bludiech

Česká verze zapsána v 6 rkpech; mimoto jsou české glosy ve dvou rkpech verze latinské. Naše vydání vychází z tzv. rkpu Horčičkova z r. 1414, Muz. IV C 18, fol. 201a-212b *(M)* s přihlédnutím k rkpům Městské a krajské knihovny (dř. Gersdorfské

kn.) v Budyšíně Fol. č. 51, fol. 138a-147a *(B)* a 4° č. 22, fol. 186a-206a *(G)*, k rkpu NK ve Vídni č. 4935, fol. 53a-73a *(V)* a také k rkpu býv. křižovnické knihovny XXII A 4, nyní v NK v Praze LV D 1, s. 137-214 *(K)*. – Po K. J. Erbenovi (Mistra Jana Husi Sebrané spisy české, sv. 3, Praha 1868, s. 212-240) vydal znovu B. Ryba, Betlémské texty, Památky 11, Praha 1951, s. 67-104 (lat. verze s. 41-63), ale neužil všech rkpů.

Po všech stránkách (i pokud jde o jotaci) respektujeme základní rukopis. Text je v rkpech glosován; glosy zde tiskneme v závorkách u příslušných slov. – Citáty z církevních učitelů a z bible neurčujeme (jsou podrobně určeny v Rybově edici).

– (Úvod)

Rkp *M* fol. 201a, *B* 138a, *G* 186a, *V* 53a, *K* s. 137; Rybovo vyd. s. 67.

2 písmo svatých *M, B, G, V*] miesto svatých *K*

– Kapitula čtvrtá

Rkp *M* fol. 204b-206a, *B* 140b-142a, *G* 192a-194b, *V* 59b-61b, *K* s. 160-170; Rybovo vyd. s. 78-82.

4 bóh *M*] pán bóh *B, pod. G, V, K* – 33 bohu sú protivné *M, pod. B, V, K*] bohu sě protivie *G* – 53 kázal by *M, B, V, K*] kázal-li by *G* – 62 t. vládař *M, G, V, K*] *vynech. v B* – 90 upřiemosti *M, G, V*] upřiemnosti *B, K* – 92 Ježíš *M, G, V, K*] *vynech. v B*

Výpověď Ondřeje z Brodu a Husova odpověď

Výpovědi svědků proti Janu Husovi se zachovaly i s Husovými odpovědmi a přípisky ve dvou rkpech. Z muzejního VIII F 38, s. 1-15 vydal (s pomocí V. Hanky) K. Lehmann, Theologische Studien u. Kritiken, Hamburk 1837, s. 126-152 s názvem Gerichtliche Anklage u. Verteidigung des M. Iohannes Hus; z téhož rkpu, ale ještě hůře, K. Höfler, Geschichtschreiber der husitischen Bewegung in Böhmen I, Vídeň 1856, s. 182-203. Dosud nejlepší vydání pořídil Fr. Palacký, Documenta Mag. Io. Hus, Praha 1869, s. 174-185, uživ i druhého rkpu budyšínského 4° č. 24, fol. 35a-52a. Překlad našich ukázek je založen na edici Palackého (s. 174 a 181-183), upravené podle rkpů. Text výpovědí je otištěn kurzívou, Husovy odpovědi obvyklým písmem. Husovy mezířádkové nebo marginální přípisky tištěny odlišně za odstavci výpovědí Ondřeje z Brodu a slova, k nimž se vztahují, vyznačena odkazovými písmenami. S použitím překladu V. Flajšhanse (Jan Hus, Obrany ve vyhnanství, Praha 1916, s. 39 a 51-54) upravil A. Molnár.

Knížky o svatokupectví

Úplný text dochován v jediném rukopise, uloženém v Městské a krajské (dř. Gersdorfské) knihovně v Budyšíně, sign. 4° č. 24 (z konce 15. stol.), fol. 105a-207a. Je to dosti chatrný opis s četnými chybami, s dodatečnými opravami a s celou řadou pozdních jazykových znaků. Poprvé vydal K. J. Erben, Mistra Jana Husi Sebrané spisy české, sv. 1, Praha 1865, s. 389-478, pak V. Novotný r. 1907 v Světové knihovně č. 604-606 a naposledy A. Gregor, Památky 17, Praha 1954; všechny tyto edice mají různé nedostatky. Podrobnější popis rkpu a dalších dvou zlomků jakož i soupis literatury přináší edice Gregorova. Důležitá je studie D. Prohasky, M. Jana Husi spis

„O svatokupectví", ČMF 3, 1913, 5-11, 102-110, 215-223, a zejména kritika J. Sedláka, Studie a texty 1, 1914, s. 305-311.

Naše ukázka, kapitola 7, je v rkpe na fol. 161a-176a, ve vyd. Gregorově na s. 62-75.

Při přepisu se držíme rkpu a zachováváme jeho zvláštnosti; jotaci, pokud je správná, zachováváme, nesprávnou potlačujeme.

16 svatokupecství] ſwatokupeczſtwijm *rkp* – 69 vymluvie] wymluwie *rkp*, -e *škrtnuto* – 83 nechtě *Sedlák*] nechcze *rkp* – 105 někteří kněz... naběře] niekterżij knieżij... naberze *rkp* – 167 oleje] olege *rkp*, -e *škrtnuto* – 179 odpověděli *Erben*] *v rkpe není* – 189 položiec] położiec *rkp*, -e- *přepisováno v* -j- – 195 Ej *Rš*] Tey *rkp* – 203 rozumným] nerozumnym *rkp* (*lat.* ratione) – 215 Isidor] Iſodor *rkp* – 256 v Ejiptě (*srov. ř.* 252)] we Egiptie *rkp* – 260 nehřešil] nehrzeſſili *rkp* – 309 krásnějé] kraſnie *rkp*

Dcerka

Naše vydání 3. kapitoly vychází z rkpu Muz. IV C 18, psaného r. 1414, v němž je Dcerka zapsána na fol. 213a-227a (chybí však 4 listy – *H*); naše ukázka je na fol. 215a-216a. Opírá se také o další dochované úplné rkpy, a to o Muz. IV E 29, fol. 206a-223a, pocházející z 15. stol. *(M)*, o rkp býv. Dietrichštejnské knihovny v Mikulově (II 159), nyní v UK v Brně Mk 19, fol. 155a-169a, z 2. pol. 15. stol. *(D)*, a o rkp Muz. IV B 15, fol. 280b-297a, psaný až okolo r. 1526, ale uchovávající dosti věrně původní verzi *(B)*. Mimo vydání K. J. Erbena, Mistra Jana Husi Sebrané spisy české, sv. 3, Praha 1868, s. 104-130 uvádíme vydání A. Císařové-Kolářové, Praha 1927 (Špalíček sv. 2).

Jotace zachovávána, jen pokud je v rkpe.

6 horko *H, D*] horkost *M, B* – 7 nuzí *H, D*] mrzí *B*, trápí *M* – 8 mučí *H, D*] mrzí *B*, nutí *M* – 11 biedy dosti: tu musí střepěti (strpěti *D*), aby (ať by *B*) *H, D, B*] biedy dosti a myšlenie, kterak by *M* – 12 ve zlé] *v H psáno v textu* za zle, *jak má také D, M, ale opraveno na okraji (srov. B:* vobrátí ve zlé) – 15 toť jest otrápený *H*] toť jest otrápenie *B*, co jest otrápenie *D*, toť jest v otrapě *M* – 21 hudci *H, B*, hudba *D*] hořkost *M* – 24 zlému uvěří *H* (*před* zlému *vyradováno* k), *B*] ke zlému uvěří *M, D* – 25 žalobný *H, B*, žalovný *D*] zlobivý *M*; a zpozdilý k slyšení *H, pod. M, D*] zpozdilý k mlčení a slyšení *B* – 26 těch tají, maje (a maje *M*) požívati sě boji (bojí sě *D*, bojí se *M*) *H, M, D*] těch maje tají a požívati se bojí *B* – 27 chválí lidi staré *H, B, M*] jako na oko to viděti, chválí staré lidi *D* – 31 šiet *H, D, B*] kmet *M*; prokřikne *H, B*, pokřikne *D*] pokřikuje *M* – 33-34 on jest byl, a budeme snad někdy (někteří *D*), co on jest *H, M, D*] to jest on *B* – 35 péče nutí (miti *B*), pilnost práce mútí (nutí *M*), strach smrti hrozí, bolest trútí (trudí *M*) *H, M, B*] péče nutiti ku pěkným a libým věcem v světě, k tomu pilnost a práce o nich, kterak by jich dobyla, o tom často mysléc, to tě nutí, již, věz, strach smrti, hruozy bolest trútí *D* – 38 libosti *H, D, B*] libosti světské *M* – 40 za najutěšenější] *v H psáno* zanaivziteczniei·ſ·i, *dodatečně opraveno nadepsáním* tieſ·e – 41 písmo svaté i pohanské *H, D, B*] písmo svatých i mudrcóv pohanských *M*; jest najviece (najvíce *B*) tesknosti *H, B*] jsú najvětčie tesknosti *M*, jest největšie tesknost *D* – 46 manželé *H, D, B*] manželé, ještě jedno pro rod vracují se mezi sebú v svém stavu svatě přebývajíce *M* – 46-47 v tomto biedném našem životě *H, pod. D*] v tomto biedném světě *M*, v tomto světě a našem biedném životě *B* – 49 v tomto životě *H, D, B*] v tomto světě neb životě *M* – 65 *za* žieti *v B dodáno:* Budeš-li smilniti, cizoložiti neb kterú kolivěk zlost ploditi, věz, že budeš v horúciem pekle věčně hořeti – 66 Brzky *H*] Brzké *M, D, B*

Výklad Viery, Desatera a Páteře

Výklad, dokončený Husem „před svatým Martinem r. 1412", je dochován – kromě několika zlomků – ve dvou úplných rkpech. Především v rkpe Městské a krajské knihovny (dř. Gersdorfské kn.) v Budyšíně Folio č. 51 na prvních 137 listech *(B)*; rkp je z 1. pol. 15. stol. Dále v rkpe býv. Dietrichštejnské knih. v Mikulově (I 59), dnes v UK v Brně Mk 59 na 369 listech *(M)*; rkp je z 2. pol. 15. stol. R. 1520 vydal Výklad Mikuláš Konáč z Hodiškova s názvem „Dvanácti článkuo víry křesťanské obecné, desíti božích přikázaní a modlitby páně etc. výkladové", a to z jiného rkpu, než jsou oba dochované (Knihopis č. 3266 – *T*). Z budyšínského rkpu vydal K. J. Erben, Mistra Jana Husi Sebrané spisy české, sv. 1, Praha 1865, s. 1-386. Naše ukázky jsou založeny na rkpe budyšínském, ale opírají se také o rukopis mikulovský i o vydání Konáčovo.

Jotace podle rkpu; ojed. případy nadměrné jotace potlačeny.

– (Co je víra)

Ukázka obsahuje 4. až 7. kapitolu Výkladu Viery, v rkpe *B* je na fol. 12a-14a, v *M* na fol. 5a-10b, v *T* je na l. A 3a-A 4b.

Viera] *v B červený nápis na okraji* – 3 někakého] nekakeho *B* – 9 křesťanova *B*] křesťanská *M*, Kristova *T* – 18 oslavenie *Erb*, oſlaweni *T*, *M*] oſlawnie *B* – 21 sě urodil *B*] se narodil *M*, *T* – 26 súdit] ſudiť *B*

Viery založenie] *v B červený nápis na okraji* – 31 než jenž *(v B* nez *připsáno na okraji) B*, *M*] kromě toho kteréž *T* – 37 z domnievanie *Erb*] *v B*, *M*, *T vynecháno* – 43-44 vydati hotově život svój *B*, *T*] se vydati hotově i s životem svým *M* – 48 jednoho pána, jednoho boha *B*, *T*] jednoho pána boha *M* – 60 a držel-li by *M*, *T*] adrzeliby *B* – 66 drž *M*, *T*] dř *B* – 68 od blahoslavené vše radosti *B*, *pod. T*] od blahoslavenstvie radosti *M* – 70 pravý člověk *B*, *T*] člověk *M*

Co jest věřiti] *v B červený nápis na okraji* – 75 věře milovati *B*] v vieře milovati *M* – 90 omýlenie *M*, *pod. T*] omylníe *B* – 96 následuje-li Krista a apoštoly *B*] následuje Krista a apoštoly *M*, následuje Krista a apoštoluo, jichž náměstek jest *T* – 101 prospěch] prospech *B* – 103 jenž jest byl od Krista vzvolen k biskupství *B*, *M*] kterýž jest byl od samého Krista pána, biskupa najsvrchovanějšího, k úřadu biskupskému duostojnému zvolen *T* – 118 jenž die *B*, kterýž dí *T*] *vynech. v M* – 138 nedie *M*, *T*] nenie *B* – 139 v trpenie, v mučenie, v ukřižováníe] *v B dodatečně nadepsaný řádek nad textem* – 148 sem věřila *B*] sem uvěřila *M*, *T* – 150 nynějšie staré křesťanky *B*] nynější staří křesťané *M*, nynější staří křesťánkové *T* – 151-152 jenž mnějíce... neumějí rozděliti *B*] jenž mnějie (!)... neumějíce rozděliti *M*

– (Svěcení neděle)

Ukázka vzata z kap. 40, v rkpe *B* je na fol. 57b-58b, v *M* na fol. 135a-139b, v *T* na l. G 6a-H 1a.

2 sedmeré *M*, *T*] ſedmeře *B* – 8 lisicě *B*, *pod. M*] v lisu *T* – 9 v den] wdeň *B* (*též* 19) – 10 *k* Tyrští *připsáno v B cizí rukou na okraji* ti pohané, *jež do textu nepatří*, *v M ani T tento dodatek není* – 15 náš *B*, *T*] *vynech. v M* – 21 v druhé *B*] druhé *M*, po druhé *T* – 24 vedlé milosrdenstvie slitování *B*, *M (špatný překlad)*] podlé množstvie slitování *T* – 31 dobré *B*, *T*] dobře *M* – 33 neděli *B*, *M*] v neděli *T* – 38 mluviechu *M*, mluvili *T*] nemluviechu *B* (*srov.* Neh. 13,24: loquebantur iuxta

linguam populi et populi) – 46 našem] naſ·emv *B* – 47 Židé *M*] lide *B* – 52 pro to dvé zlé *B*, *T*] pro to dvé *M* – 61 rathaus (*podle M:* rathus)] rotaus *B* (-h- *drobounce nadepsáno*), *T* – 64-68 řiekajíc... forman za vozataj *B*, *pod. T*] *vynech. v M* – 66 krunéř] kruřieř *B* – 78 Vzpomeň *B*, Zpomeň *T*] Pomni *M* – 79 *před* v dobré *znamení vsuvky a na okr. připsáno cizí rukou* (*stejnou jako u ř.* 10) t. odplatie – 83 *nad* bratr *nadepsáno cizí rukou* t. křiesſtian – 108 *nad textem připsáno v B cizí rukou:* Contemplativi bohomyſlni, activi pracoviti, incipientes poćinagici – 109 od počínajících pokánie *B*] odpočívajících pokánie *M*, odpočívajících v pokání *T* – 110 v horkosti *B*] v hořkosti *M*, *T* – 114 stvořuje *B*] stvoření *M*, stvořenie *T* – 115 v zvláštniem bytu *Erb*] zwlaſtniem bytu *B*, zwlaſtniem byti *M*, w zwláſſtnim bytu *T* – 121 po diele šesti dnóv *B*, *pod. T*] po šesti dnech dielných *M* – 126 pro toto odpočívanie *B*] od tohoto odpočinutie *M*

O církvi

Husův spis O církvi vydal podle četných rkpů S. Harrison Thomson, Magistri Johannis Hus Tractatus de ecclesia, Cambridge 1956 a Mistr Jan Hus, Tractatus de ecclesia, Praha 1958 (vydání se od sebe neliší, jen v pražském je anglický úvod přeložen do češtiny). Ukázky z kap. 3 (O těle a o hlavě církve) a 21 (Proti slepé poslušnosti), pojaté do našeho Výboru, jsou v Thomsonově vydání na s. 12-17 a 192-198.

Text Thomsonovy edice upravil podle rkpů A. Molnár; ukázky přeložili a vysvětlivkami opatřili F. M. Dobiáš a A. Molnár. Zastaralý překlad Husova spisu De ecclesia od M. Svobody, vydaný v Mistra Jana Husi Sebraných spisech, sv. 1, Praha 1904, s. 263-413, je často chybný.

Postila

Česká Postila je dochována v řadě rkpů a rukopisných zlomků. Zde byl vzat za základ nejstarší dochovaný rukopis, tzv. Horčičkův, psaný r. 1414 Zikmundem z Domažlic, Muz. IV C 18, fol. 1a-196a *(H)*. Dále se přihlíží k ostatním úplným rkpům (všechny jsou z 15. stol.): *B* – v Městské a krajské knihovně (dř. Gersdorfské kn.) v Budyšíně Folio č. 51, fol. 148a-313b; *D* – tzv. Douchův, Muz. III B 11, fol. 5a-154a; *M* – rkp UK v Praze XVII A 11, fol. 3a-325b; *K* – rkp UK v Praze XVII B 13, fol. 1a-211a (pův. byl v knihovně rožmberské); tento rkp má nejčastěji odchylné čtení. Ojediněle se také přihlíží k dvěma vydáním, k prvnímu z r. 1563, tištěnému v Norimberce (Knihopis č. 3261 – T_1), a k druhému z r. 1564, tištěnému v Praze (Knihopis č. 3262 – T_2); pokud se obě vydání shodují, užíváme zkratky *T*. – Nově vydal Postilu K. J. Erben, Mistra Jana Husi Sebrané spisy české, sv. 2, Praha 1866; jeho vydání bylo znovu přetištěno J. B. Jeschkem r. 1952. Kritické vydání dosud není.

Jotace zachovávána tam, kde je v rkpe, ale nerekonstruována; po *j* potlačena. Ojedinělé nenáležité *ie* upraveno na *í*.

– (Úvod)

Rkp *H* fol. 3a/b, *B* 148a/b, *K* 3a-4a, *M* 6a/b; T_1 A 2b-3a, T_2 C 1a/b; v *D* úvod zapsán není.

7 v kázaní *H*, *B*, *M*, *T*] v zákoně *K* – 21 skutku úřada *H a ost. pod.*] skutky úřada *M*, skutky úřadu *K* – 33 česky psaných *H*, *pod. T*] českých psaných *M*, *K*, *v B vyradováno* -ch – 36 slyšie *H*, *B*, *M*, *K*] slyšíce drží *T* – 37 die sám *H a ost. pod.*] die nám sám *K* – 42 jako káži *H*, *B*, *M*, *T*] jako káži, ale jakž milému bohu bude libo *K*

– Neděle sedmá po Kristovu narození

Rkp *H* fol. 26a-29b, *B* 168a-170b, *D* 26a-28b, *K* 26b-29a, *M* 46a-51b; T_1 28a-31b, T_2 31a-35a.

1 řeče Ježíš učedlníkóm svým] ř. g. v. ſ. *H* – 2 rozsiel] roſiel *H a ost. (pod. i dále)* – 3 sú spali *H a ost.*] jsou zesnuli *T* – 6 hospodářovy *H a ost.*] k hospodářovi *K* – 9 jej *D, K, T*] gie *H, B, M* (*též* 11) – 12 sbeřte *H a ost. pod.*] skliďte *K* – 13 odmluvil *H a ost. pod.*] domluvil *K* – 28 čtenie *H a ost.*] evangelium *T* – 28-31 a na počátku... dobré věci stvořil, člověka *H a ost.*] *vynech. v D* – 31 člověka Adama a Evu bez hřiecha *H a ost.*] *vynech. v K* – 33 nevěry *H, M*] nevěru *B, D, K, T* – 41 sbožie *H a ost. pod.*] království *D* – 45-46 kteříž s tebú mají býti v nebesiech *H a ost.*] *vynech. v K* – 49 nebeské *H a ost.*] *vynech. v D* – 54-55 a vy mne neznáte. Třetie království *H a ost.*] *vynech. v K* – 57 k tomu slovu *H a ost.*] v tom slovu *D* – 64-65 ať sedneta *H*, ať sednou *T*] sedeta *K*, sedneta *B, D, M* – 74 před lidmi *H a ost. pod.*] před lidem *K* – 77 v písmo *B a ost.*] wpiſmie *H* – 81 hřiechóv *H, B, K, T*] z hřiechóv *D, M* – 86 doktorové *H a ost.*] *vynech. v K* – 101-102 to jest... nepoznal *H a ost.*] *vynech. v D* – 102-103 viera... syny božie *H a ost.*] *vynech. v K* – 104 lidé *H a ost.*] Židé *D* – 114 najprvé kúkole, když *H a ost.*] kúkole, najprvé když *D* – 117-118 aby mohl vzvěděti *H a ost.*] *vynech. v K* – 119 abychvě] abychnie *n.* abychuie (abychme?, *opravováno*) *H* – 120 protivná *H a ost.*] protivnú *K* – 129 vzejde *K, T*, wzgeyde *M*] wzgide *H, D*, wzdide *B* – 135 jej *D, T*] ge *H*, gie *B, M* – 140-141 dobré, a co jest dobré... dobré jest *H a ost.*] *vynech. v D* – 140-172 A druzí slepci řkú... směle na smrt posadili *H*] *celé aktuální místo vynech. v K* – 150-151 A tyto řeči potupili sú *H a ost.*] A ti k této řeči přistúpili sú *D* – 172 směle na smrt posadili *H, B, M*, na smrt směle posadili *T*] směli na smrt dáti *D* – 183-184 jakož sú biskupové... odsúdili *H a ost.*] *vynech. v D* – 188 nepanovali *B a ost.*] napominali *H* – 191 poblúditi *H a ost.*] pochybiti *K* – 202 nepřěkazil *H a ost.*] nepřěkážel *D* – 209 z milosti *H, K, D, M*] s milostí *B, T*; s pilností *H, B, T*] z pilnosti *D, K, M*

– Neděle na masopust

Rkp *H* fol. 37a-40b, *B* 177a-180a, *D* 34a-36b, *K* 36b-40a, *M* 64a-70a; T_1 40a-43b, T_2 44a-48b.

18 čtenie *H a ost.*] evangelium *T*; věrných *H a ost.*] vyvolených *K* – 19 milostivého *B a ost.*] miloſtive *H* – 25 súkromie *H a ost.*] skromě *K* (*též* 32) – 35 Vykupitel náš *H a ost.*] Vykúpil nás *K* – 38-39 A že ještě učedlníci tělestní nemohli sú srozuměti slov jeho tajemstvie, k divu je přivedl *H aj.*] a že ještě učedlníci tělestní biechu, nemohli ještě srozuměti slovu jeho tajemstvie, kdy on jě přivedl *M* – 64-65 jenž boží pravdu *H a ost.*] jenž slovo božie *K*, kteříž slovo božie *D* – 67 na mochodrž *H, B, K, M*] na mimochodrž *D*, na chodoměř *T* – 69 Kto v tě *H a ost.*] Kto to *K* – 74 v prozlacené *H, B, M*] v pozlacené *D, K, T*; klekajíce *H a ost.*] klanějíce se *K* – 85-86 a slovo božie přijímali *H*] a slovo i tělo přijímali *B, D, M, K*, a slovo boží i tělo a krev svatou přijímali *T* – 90 rozhřěšovánie a žákovstva svěcenie *H a ost.*] *vynech. v K* – 93 ustavil *H a ost.*] učinil a ustavil *K* – 94 Co? Aby *H a ost.*] Co jest ustavil? To, aby *K* – 96 knieżetských *H a ost. pod.*] kněžských *K*, kněžských, knížetských *T* – 100 udusili *H a ost.*] udusili neb usúdili *D* – 101-104 na radnici... sú potupili *H a ost.*] *vynech. v K* – 107-108 avšak ač oni... jsú almužníci *H a ost.*] avšak oni nechtie slúti almužníci *K*, *vynech. v D* – 120 panovánie *H a ost.*] panovati *K* – 129-130 odkud přielišná v kněžích pýcha nad světské *H a ost.*] *vynech. v K* – 153 mdel *H, B, D, M*]

mdlý *K*, *T* – 170 chtěl *H a ost.*] ráčil *K* – 176 lidé přichodie *H a ost.*] lid přichodí *K* – 183 potřěbný *H a pod. ost.*] potřěbuji *D*, *K* – 205-206 arcibiskup a všelikaký prelát *H a ost. pod.*] arcibiskup kněz *K* – 208 kdy *B a ost.*] kde *H* – 212 tobě učiním *H a ost. pod.*] *vynech. v K* – 225-226 jenž osvěcuje... jest ten pán *H a ost.*] *vynech. v D* – 233 žádajme *H*] hledajme *B a ost.* – 251 jenž jest bóh *H a ost.*] který buď *K*

O postačitelnosti zákona Kristova

Začátek lat. kvestie přeložen spolu s protestací podle textu vydání Flaciova v Historia et monumenta I, 1558, fol. 44b-48a, upraveného podle rkpů. Pět jich zaznamenal F. M. Bartoš, Literární činnost M. J. Husi, Praha 1948, s. 89, č. 82, šestý je v UK v Praze III G 26, fol. 276a-280b. Část zde přeloženou vydal již r. 1537 ve Wittenberku Jan Agricola z Eisleben jako přílohu ke své edici Husovy kostnické kvestie O krvi Kristově (Disputatio Iohannis Hus, quam absolvit dum ageret Constantiae priusquam in carcerem coniceretur), l. B 5a-B 7b. Zde otištěný překlad (úsek u Flacia na fol. 44b-45a) pořídil A. Molnár.

O literární povaze a pramenech kvestie psal A. Molnár, Pohled do Husovy literární dílny, LF 82, 1959, 239-246.

Prohlášení o článcích Pálčových

Překlad našich ukázek (začátek a tři články) je založen na vydání Fr. Palackého, Documenta M. Joannis Hus vitam... illustrantia, Praha 1869, s. 204, 216-217 a 223 až 224), upraveném podle rkpů, jež zaznamenal F. M. Bartoš, Literární činnost M. J. Husi, Praha 1948, s. 92, č. 87; třeba však vyloučit rkpy 4, 7, 9, v nichž Prohlášení není. Ukázky přeložil a poznámkami opatřil A. Molnár.

Listy

Latinské i české Husovy listy jsou rozptýleny, jednotlivě i ve skupinách, po různých rukopisech v knihovnách a archívech zdejších a zahraničních.

Všechny Husovy listy s přihlédnutím k všem známým rukopisům vydal V. Novotný, M. Jana Husi Korespondence a dokumenty, Sbírka pramenů českého hnutí náboženského ve 14. a 15. století, sv. 14, Spisy M. Jana Husi č. 9, Praha 1920. Důkladný výbor z listů pořídil B. Ryba, Sto listů M. Jana Husi, Sloupové pamětní, sv. 8, Praha 1949 (latinské listy jsou tu otištěny v českém překladu).

České listy vydáváme podle zvoleného základního rukopisu a jiných rukopisů užíváme, jen pokud potřebujeme opravit místa v základním rukopise pokažená. Textové varianty neuvádíme, protože jsou shromážděny (i když s některými nepřesnostmi) v edici Novotného. – Latinské listy vydáváme v překladu B. Ryby. V poznámkách upozorňujeme jen na nejdůležitější latinský rukopis. Ostatní údaje jsou ve vydání Novotného.

Naše vydání českých listů se drží rukopisů (i pokud jde o jotaci), i když jsou v nich často starobylé znaky jazykové silně prostoupeny mladými prvky, jež tam pronikly od pozdějších opisovačů.

– (Pražskému arcibiskupovi Zbyňkovi z Hazmburka)

Rkp lat. listu kdysi v kodexu hrabat Mitrovských, jehož užil r. 1869 ještě Fr. Palacký, Documenta č. 1, dnes nezvěstný. Vydání: V. Novotný, s. 28-30 (č. 11); překlad: B. Ryba, s. 27-29 (č. 5).

– (Polskému králi Vladislavovi)

Rkp lat. listu byl v Kap. Bolesl. C 132, fol. 159a-160a, nyní deponován v UK v Praze. Vydání: V. Novotný, s. 86-87 (č. 25); překlad: B. Ryba s. 38-39 (č. 9).

8 mocné : potentes *Vulg.*] potentissime *Nov* – 13 řka : dicens *Fljš*] docens *Nov* – 16 utrhání : blasphemie *Ryba*] violencie *Nov* – 20 do brány spravedlivých: per portas equorum *(dohad) Ryba*] paupertates quorum *Nov*

– (Papeži Janovi XXIII.)

Lat. rkp originál notářského spisu v arch. univ. Karlovy A 1. Vydání: V. Novotný, s. 95-100 (č. 31); překlad: B. Ryba, s. 53-56 (č. 14)

– (Pražanům)

Základem zápis v rkpe NK ve Vídni č. 4916, fol. 2a-3b; zápis je neúplný (jde jen k slovům: i v hrob položili – zde ř. 103), je doplněn z otisku z r. 1564, kde list otištěn za Husovou českou Postilou na l. 218b-220b *(T)*. I tento otisk je neúplný (končí slovy: aby stálí byli – zde ř. 117), proto závěr rekonstruován ze soudobého lat. překladu listu, který byl r. 1558 otištěn v Norimberce (Opera I, 95b-97a). Vydání: V. Novotný, s. 142-146 (lat. verze s. 146-151), č. 49.

1 kteříž *T*] kteryz *rkp* – 8 žádám] zad *rkp* – 10 v vás *T*] w naſſ *rkp* – 11 pravdy] praw *rkp* – 17 v Příslovích *T*] w przyſſłowy *rkp* – 22 v rozličná *T*] w rozlytna *rkp* – 23 zkušenie *T*] ſſluzenye *rkp*; skutek *T*] ſſktet *rkp* – 30 všickni *T*] wſſyzlny *rkp* – 40 zlořečeného *T*] zlorzeneho *rkp* – 44 nynější *T*] nyneſſy *rkp* – 45 lakomější i smilnější *T*] lakomeſſy y ſmylneſſy *rkp* – 47 milostivý] myloſtywe *rkp*, milosrdný *T* – 49 z světa *T*] zſſyeta *rkp* – 50 vyvolil *T*] wywoly *rkp* – 51 věcí] weczy *rkp*, wětſſý *T* – 53 činiti *T*] czyny *rkp* – 56 odřiekají] odrzyekay *rkp* – 59 Ježíšova] geziſſowi *rkp*, Gežijſſowo *T* – 70 zahubie *rkp*] je zahubie *T* – 82 učedlníci *T*] vrzednczi *rkp* – 91 konečný *rkp*] konečně *T*

– (Profesoru vídeňské university Janu Sywortowi)

Rkp lat. listu v Kap. Bolesl. C 132, fol. 157b-158a (dnes UK Praha) a jiné. Vydání: V. Novotný, s. 173-175 (č. 67); překlad: B. Ryba, s. 123-125 (č. 36).

– (Prohlášení o cestě na koncil)

Základem vydání jediný zápis v tzv. rkpe Mladoňovicově, Muz. VIII F 38, s. 17-18. Vydání: V. Novotný, s. 193-194 (č. 76).

– (Mistru Martinovi z Volyně)

Rkpy lat. listu: Muz. VIII F 38, s. 20-21 a jiné. Vydání: V. Novotný s. 204-206 (č. 86); překlad: B. Ryba, s. 144-146 (č. 45).

– (Přátelům před odchodem do Kostnice)

Za základ vzat rkp býv. mikulovské knihovny (II 24), nyní UK v Brně Mk

108, fol. 33b-34b *(U)*; opravy podle Muz. VIII F 38, s. 21-22 *(A)*. Vydání: V. Novotný, s. 207-209 (č. 87).

17 nepřítelé *A*] neprzateli *U* – 26 lidičkové *A*] lidiczko *U*

– (Přátelům a stoupencům v Čechách)

Základem vydání zápis v rkpe býv. křižovnické knihovny XXII A 4, nyní NK v Praze LV D 1, s. 426-428 *(P)*; oprava data podle rkpu Muz. VIII F 38, s. 37 *(A)*. Vydání: V. Novotný, s. 243-244 (č. 109).

21 v sobotu ten den před svatým Fabiánem *A*] den svatého Šebestiána a Fabiána *P (nespr.)*

– (Přátelům v Čechách)

Základem vydání zápis v rkpe vídeňské NK č. 4524, fol. 122a-123b *(H)*; opravy podle rkpu Muz. VIII F 38, s. 72-73 *(A)*. Vydání: V. Novotný, s. 269-273 (č. 129).

28 obránce a pomocníci pravdy postavili *A*] *vynech. v H*; všemu *A*] ſwemv *H* – 36 v milosti *A*] myloſty *H* – 39 svědkové svědčili *A*] ſwetkowe ſwetczyly *H*

– (Věrným Čechům)

Základem vydání zápis v rkpe vídeňské NK č. 4524, fol. 119a-120a *(H)*; opravy podle rkpu Muz. VIII F 38, s. 73-75 *(A)*. Vydání: V. Novotný, s. 316-321 (č. 153).

23-24 křesťané, nedajte sebe uhroziti jich vynesením, jenž, ufám bohu, jim neprospěje *A*] *vynech. v H*

– (Universitě pražské)

Rkpy lat. listu: Muz. VIII F 38, s. 80 a jiné. Vydání: V. Novotný, s. 322-324 (č. 155); překlad B. Ryba, s. 233-234 (č. 90).

5 rozmnožit] producere *Kl*, perducere *Nov*

– (Poslední prohlášení koncilu)

Rkpy lat. listu: APH (býv. Kap. Praž.) D 14/2, fol. 220b a jiné. Vydání: V. Novotný, s. 333 (č. 162); překlad B. Ryba, s. 243 (č. 97).

– (Přátelům v Čechách na rozloučenou)

Základem vydání zápis v rkpe vídeňské NK č. 4524, fol. 82b *(H)*; opravy podle rkpu téže knihovny 4557, fol. 152a-153a *(Ch)* a Muz. VIII F 38, s. 87 *(A)*. Vydání: V. Novotný, s. 335-337 (č. 164).

8 skóre *H*] ſkoro *Ch*, ſkorze *A* – 17 Škopkem] ſkuoczkem *H*, *Ch*, Skoczkem *A*